

ol. HELTBORG MØLLE

Arkiv reg. no.: 11.06.04

Heltborg sogn, Refs herred,

Thisted amt.

Vindmølle/ ⚓

Matr. no.:

Synonym:



Foto:

Kort snit:

Film/ neg. no.:

Fredning:  
andet: lokalbevaring

Alment iøvrigt:

⚓

- holl. vindmølle, opført 1875 af møller Skaarup Worm. møllen, en "voldmølle" paa opkastet jordvold med oprindelig gennemkørsel, - dette sidste dog med lidt usikkerhed.
- jordvold ved broloftet, teglstenmuret grund, - 8-kantet ca. 70 cm.
- 8-kantet krop i træ til hatten, spaanklædt. Løgformet hat, oprindelig spaanklædt, nu papdækket.
- krøjning med svans og sejlrigning, vingefang 26 alen.
- paa møllen fandtes gearing 2/3 - trin. 2-trin til 2 kværne, 3-trins gearing til grubbe.
- valse og sigte.

- møllen blev o. 1950 ved lokal indsats reddet fra forfald, der siden af byen blev udvidet til et møllelaug.
- istandsat 1975-77.

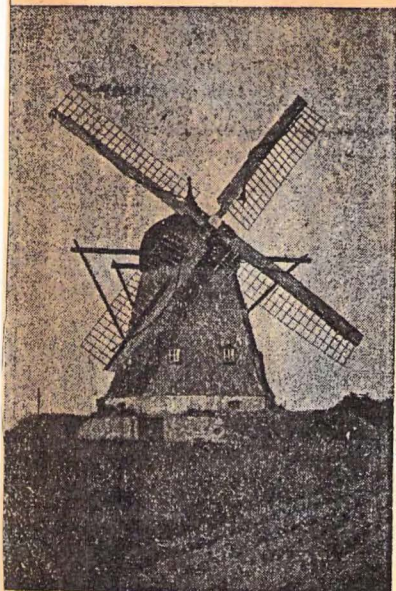
Nuv. ejer:  
adresse:

Ejnar Madsen,  
Landevejen 55, Heltborg.

Registrant: Bertil Larsen

dato: 21. april 1968 ff.

## Heltborg Mølle.



Inden mange år er de holla-  
ske vindmøller en saga blót. Der-  
for er nogle Heltborg beboere  
enedes om at bevare Heltborg  
mølle, da dens nedrivning ville  
blive et savn i det skønne land-  
skab. Takket være tømrer Niels  
Stauersbølls energiske arbejde,  
samledes d. 20. febr. 1950 nogle  
le beboere for at vælge besty-  
relse og godkende købet af den  
gamle mølle.

Bestyrelsen fik følgende sam-  
mensætning: Købmand Chr. E.  
Nielsen, tømrer N. Stauersbøll og

rentier Jens Jensen og fik til  
opgave at få udarbejdet vedtæg-  
ter for „IS. Heltborg gamle Møl-  
le“, som navnet blev. Ligeledes  
skulle møllen forsvarligt istand-  
sættes, hvilket også er sket. De  
nye vedtægter blev godkendt på  
en generalforsamling den 7. aug.  
1952, og i formålsparagr. hedder  
det „at bevare møllen og lade  
den henstå som vartegn for Hel-  
borg by og sogn“.

Skulle der blandt egnens be-  
boere være interesserede i møl-  
leas bevarelse, kan de optages  
som interessenter ved henven-  
gelse til et af bestyrelsesmedl.  
Så vidt det har kunnet oply-  
ses er møllen bygget 1875 til  
Kaarup Verm, som solgte den  
efter ca. 10-års forløb til sin  
svoger Rasmus Villesen. Efter  
nogle års forløb blev møllen solgt  
til møller P. Balsby, der havde  
møllen i næsten en menneske-  
alder, og den gang var der lidt  
udbyud dertil. I begyndelsen  
af sidste verdenskrig solgte P.  
Balsby møllen til købmand Chr.  
E. Nielsen, som drev den i nogle  
år, og bl. a. fremstillede byggryn  
for Statens Kornkontor, men ved-  
ligeholdelserne var usædvanlig  
store, og selv om vindkraft vel  
nok kunne synes billig, er det  
lidt vanskelig at konkurrere med  
elektriciteten, som jo ogsaa har  
den fordel at kunne anvendes i  
stille vejr. Møllen havde derefter  
flere forskellige ejere i de sidste  
krigsår, og henstaar nu for at  
skulle minde om en tid, da man  
tog naturkræfterne i brug.

UDATERET

## Heltborg Møllens fredning i 1950

Niels Stauersbøl nedskrev på sine ældre dage erindringerne om Heltborg Mølle, der skulle rives ned, men som han købte og fik fredet og de problemer, der var ved istandsættelsen.

En morgen, da jeg skulle til Boddum på tømmerarbejde, mødte jeg vognmand Magnus Kristensen, der fortalte, at han næste dag skulle ned til møllen, som skulle rives ned og bruges til pindebrænde. Det var cementstøber Nicolajsen i Heltborg, der ejede møllen, men det kunne ikke længere betale sig at holde denne i gang. Otto Nielsen, der var mølkerkarl i nogle år, fortalte, at der kun kom 800 tdr. korn til formaling årlig. Betalingen var 1 kr. pr. td., og de 800 kr. strakte ikke til nye sejl og anden vedligeholdelse. Så købte jeg møllen af Nicolajsen for 600 kr. Jeg begyndte derefter at reparere den. Hatten var meget utæt, en-del af den blev fornyet og tækket med vandtæt, tjærefri pap, mange spån og en del brædder til loft

over kælderen blev fornyet. Jeg talte med købmand Nielsen og 12 - 14 andre, der ville være med til at ofre 3000 kr. på istandsættelsen.

Vi henvendte os til fredningsnævnet for at få det til at overtage møllen. Dette blev afslået med henvisning til, at de havde så meget at arbejde med. De bad os om selv at gøre en indsats vedrørende møllen. Vi gjorde nu det bedste, vi kunne i 4-5 år. Gælden var vokset til 3000 kr. Købmand Nielsen kom med den ide, at vi lod møllen brandforsikre som møllebarak, hvilket var en del billigere. Derefter måtte vi ofre endnu 3000 kr. mere på møllen. Flere og flere fik andele i møllen ved medlemskab, for hvilket de betalte 15 kr. om året, og vi gjorde, hvad vi kunne for at holde møllen nogenlunde vedlige. Otto Nielsen var en brav hjælper. En dag fortalte Otto Nielsen, at han i det stille vejr hørte, at mølleren, der boede lige overfor, var død. De havde et par køer, der skulle på

græs, og det kneb for enken at styre disse lidt ustyrlige køer. Hun sagde da til køerne: »I sku' gyvtes sku' i - så var i et så kovte«.

Sådan hengik nogle år. Der havde været en toldkop af kobber på møllen, men det forlød, at den var solgt til en jernhandler. Jeg besøgte nu mølkerkonen, som boede i Bedsted, for at spørge, om hun kunne oplyse noget om, hvor toldkoppen befandt sig. Svaret var desværre negativt. Senere, da jeg atter var i Boddum at

lave tømmerarbejde på en gård, ville jeg knap tro mine egne øjne. Der stod 2 tønder med grutning og i den ene lå den kobbertoldkop, som vi manglede til Heltborg mølle. Gårdmanden blev tilbudt en ligeså god af eg, men det kunne han ikke tænke sig. Næste dag blev jeg tilbudt toldkoppen imod at lave en tilsvarende i træ, men på den betingelse, at den ikke måtte sælges, men kun gives til møllen. Grunden var, at vi lige var begyndt at handle med



Platte med motiv af Heltborg Mølle. Foto: Chr. Christoffersen.

antikviteter. Jeg var glad for de ord, og møllen fik sin toldkop, hvilket er noteret i møllebogen. Jeg fæstede den til én af kværnene med

lænker og lås. Senere blev toldkoppen opbevaret hos formanden. Der er også blevet fremstillet en platte med møllen på i anledning af købmand Niensens jubilæum. Han fik under første verdenskrig lavet mel på møllen, da der var stor mangel på dette.

Niels Stauersbøls sidste bemærkning er en stor tak til dem, der arbejder videre med møllen og dens bevarelse.

En tilføjelse senere, den 25. marts 1984:

Toldkoppen stammer fra den gamle Bjørndal Mølle på Thyholm, beliggende nær Uglev. Thylands Bank forærede 200 kr. til møllen. Det gik herefter godt. En stor del af beboerne er nu med til at bevare Heltborg Mølle.

Niels Stauersbøl var født 10. januar 1896 i Gettrup, søn af Laust Stauersbøl (se Sydthy Årbog 1984), han døde i Hurup 16. februar 1985.

01. HELTBORG MØLLE

Arkiv reg. no.: 11.06.04

THISTED AMT

Samlingsbind:



*Heltborg gl. mølle v/Ejner Madsen, Landevejen 55, Heltborg, 7760 Hurup*

AARBOGEN 1987

Bertil Larsen

DK - 8260 VIBY J.

003  
780006

II/II

## Heltborg Mølle i Thy

En af de smukkeste vindmøller i Thy er den i Heltborg, lidt østen for Hurup ud mod Visby bredning. Den blev bygget i 1875, og møllebygger Peder Worm forestod tømrerarbejdet, mens smedearbejdet udførtes af Jens Nielsen Kirk. De begyndte arbejdet den 20. juni, og lige før jul 1875 stod møllen færdig, så den kunne overtages af ejeren, møller Peder Skaarup Nielsen, som samme år var blevet gift med Karen Villesen fra Heltborg.



Heltborg Mølle.

(Foto: Knud Erik Jensen, Hurup)

I 1892 solgtes møllen til Peder Balsby fra Snedsted, og nu kom der en storhedstid for møllen takket være gode tider for landbruget. Balsby drev møllen henved et halvt århundrede, men i 1950 måtte Heltborg Mølle standse sine vinger for bestandig som arbejdende kornmølle, som så mange andre, og den gik i forfald.

I 1977 blev der dannet en mølleforening og valgt en bestyrelse med det formål at få møllen restaureret. Man søgte kommunen og forskellige fonde om støtte, hvorved der indkom knap 7.000 kr. Der blev afholdt loppemarked og tegnet støttemedlemmer m.m., hvorefter to tømrersvende sammen med en kreds af andre Heltborgere gik i gang. I fire år ofrede de al deres fritid på genopbygningen og restaurering af alt det indre.

I september 1981 var de færdige. 20.-21. september (en weekend) blev der inviteret til »åbent hus«, hvor alle interesserede havde lejlighed til at se det gode arbejde, der var udført. Der var købt materialer for ca. 150.000 kr. til formålet, hvoraf ca. halvdelen var betalt. Håndværkerudgifterne beløb sig til 0. Fire år senere var møllen gældfri. Nu er der installeret lys i møllen, og når man ved aftenstid kører gennem Heltborg, står møllen som et lysende vartegn, knejsende smukt over en skøn Ægn.

Aksel Kirk (sammendrag ved J.K.L.)

„MØLLEN“

JAN - FEBR. 1993



**01. - 11.06.04 Heiberg Mølle, Thisted amt.**

**foto: Holger Raundahl, Krangsønder, Holstebro, 25. August 2004**